

Publius OVIDIUS Naso (43 př. n. l. – 17 n. l. / 18 n. l.): Proměny (8 n. l.)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo děje; 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika; 3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

Apollón a Daphné

(...)

Sotvaže skončila prosbu, již hrozná ji strnulost zchvátí,
okolo měkkých útrob se opřádá hebounké lýko,
kštice se rozrůstá v listí a ve větve paže a ruce,
noha, dříve tak rychlá, teď v pevných kořenech vězí,
tváře jí koruna halí - jen zářivá krása jí zbyla.

Ale i tak ji miluje Foibos. Pak pravici vložil
na kmen a cítil, jak dosud se zachvívá pod čerstvou korou
srdce. Těž pažemi objal ty haluze, jak by to byly
údy, a líbá dřevo - však polibkům prchá i dřevo.

„Protože nemůžeš být mou manželkou," praví jí Foibos,
„alespoň budeš mým stromem. Já na věky budu si tebou,
vavříne, zdobiti vlasy, svou lyru a rovněž svůj toulec.

Půjdeš s římskými vůdci, až k triumfům radostný jasot
zaznívat bude a dlouhé průvody Kapitol vídat.

Paláce Augustova jak nejvěrnější ty strážce
budeš stát u vrat a hlídat mu uprostřed dubový věnec.

Jako mladistvá hlava vždy kadeř má neostříhanou,
navždycky trvale měj i ty své zelené listí!"

Apollón skončil svou řeč, a větvemi novými vavřín
přikývl k tomu a potřásl korunou jakoby hlavou.

Čtyři živly

Trvalosti též nemá, co živly nazváno bylo.

Jaké v nich dějí se změny, vás poučím, pozorně slyšte!

Čtyři základní prvky má v sobě od věků vesmír.

Dva z nich, země a voda, jsou těžké a padají níže

vlastní svou vahou. Ty ostatní živly, jichž počet je stejný,

žádné nemají tíže, a když je nic netlačí dolů,
stoupají výše; je vzduch to a oheň, jenž čistší je vzduchu.
Ač jsou od sebe vzdáleny všechny, z nich samotných

všechno

tvoří se přec, vše do nich se vrací: zem rozměklá, zřidlá
tratí se v tekutou vodu a mok ten, kdykoli zřidne,
mění se v páru a vzduch; a poněvadž pozbude tíhy,
nejčistší, nejřidší vzduch se vymrští do výše k ohni.
Zpětný zas děje se vývoj v témž pořádku opačným směrem:
oheň když zhoustne, pak přechází v ovzduší, tvořící mraky,
ve vodu vzduch a z vody se srážejí chuchvalce země.

Podobu tutéž nic nemívá dlouho a příroda sama,
věcí všech obnovitelka, se trvale mění a mění.

Nic též ve světě celém, mně uvěřte, nepřijde nazmar,
vše jen mění svou tvář, neb zrodit se značí, že něco
jiným začíná být, než bylo, a hynout znamená, jestli
přestává býti to týmž. Ať sem se přeneso ono,
toto pak onam, přec podstata celku vždy zůstává tatáž.

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Herakleitos z Efezu (asi 540-480 př.n.l.)

Pravděpodobný autor termínu filosofia a výroku „panta rei“ (vše plyne), starořecký přírodní (kosmologický) filozof, který učil, že vše, duše i tělo, právě tak jako země, voda i vzduch jsou jen zvláštními stupni a stavy věčného koloběhu změn pralátky a přírodního živlu – ohně, který je základem k pochopení podstaty světa i člověka. Byl přesvědčen, že čím více ohně je v duši, tím je sušší, lepší a moudřejší. Doporučoval, aby člověk svou duši nenavlhčoval. Opilec podle něho vlastně zasluhuje zavržení, neboť si sám způsobuje vlhkost, tedy nerozumnost, nízkost a nepružnost duše. Oheň považoval za nositele rozumu a duši za jakýsi „ohnivý výpar“, tj. jednu z podob ohně. Ostře rozlišoval mezi moudrostí (poznání logu, který vše řídí) a mnohoučeností. Učil, že všechno plyne, nic není stálé. Dvakrát nelze vstoupit do téže řeky. Nedůvěřoval smyslům, ale spíše poznání rozumovému. Protože jsou jeho výklady těžko srozumitelné, býval nazýván „temným“.

